

cum proximo, et noli postea quærere: *Quid faciendo vitam æternam possidebo?* Hoc fac, et vives.

CONCIO X.

MYSTERIA.

I. Quis parabolæ sensus litteralis? — II. Quis sensus parabolæ allegoricus? — III. Quis sensus tropologicus?

THEMA.

Beati oculi, qui vident quæ vos videtis. Luc. X.

Beati erant apostoli, qui viderunt Christum; non invidemus illis; beati et nos Christiani. Viderunt illi Christum in forma servi præsentem, prædicantem, miracula patrantem. Videmus illum et nos; præsentem in eucharistia, quamvis in aliena, panis et vini specie: prædicantem in doctoribus suis: patrantem mira in sacramentis et sæpe in sanctis suis. Quare si beati apostoli, qui viderunt hæc corporeis oculis: beatiore nos, qui cum non videamus, credimus. Alia etiam ex parte beatiore nos apostolis jure dici possumus. Primo, quia videmus Ecclesiam firmatam supra petram per annos 1600. firmiter constitisse et de hæresibus omnibus triumphasse, totoque orbe diffusam esse. Secundo, quia nunc videmus ordinem et decorem Ecclesiæ, velut acie castrorum instructæ, longe splendidiorem. Tertio, quia fidei lumen longe majus est hoc tempore; utpote tot libris et Conciliis explicatæ, tot miraculis firmatæ, tot modis inculcatæ, ita ut nunc pueri et puellæ norint, quæ olim multi reges et prophætæ non noverunt. Exemplo nobis sit parabola hodierni evangelii, quam tempore Christi Domini paucissimi intellexerunt, nunc paucissimi ignorant in quorum gratiam lumen aliquod lippientibus accendimus.

I. Quis sensus hujus parabolæ litteralis? Resp. præcipuum quidem Christi institutum esse, ostendere proximum non concludi intra gentem Judaicam, sed unumquemque hominum debere proximum censi; interim tamen data hac occasione, plura velle docere quam quærebat legisperitus. Nam ad reprimendam Judæorum elationem, qui de pietate ac religione gloriabantur, ita ut Samaritanos velut impios asperrarentur, notat illos in vera pietate et proximi dilectione Samaritanis etiam inferiores esse.

Rursum quoniam Scribis major erat cura intelligendi quam custodiendi legem, ideo docet hæc parabola non solum quis censendus esset proximus, sed quomodo etiam diligendus. Unde

ad finem evangelii hortatur hunc Scribam ad imitandum Samaritani exemplum: *Vade et tu fac similiter.*

Igitur ut hæc doceat, introducit hominem, quem primo, ait descendisse ab Jerusalem in Jericho, quod ea via celeberrima esset; incidisse vero in latrones, quod is locus, qui interjacet inter utramque civitatem, latronibus infestus et iafamis fuerit ob frequentia latrocinia. Descendisse dicitur, quia Jerosolyma in editiore loco erat.

Secundo, ait, sacerdotem et levitam juxta saucium pertransisse (Græce *ex adverso præterisse*, q. d. studio ab ipso deflexisse) ut notet Hebræorum primarios et pastores, quorum imprimis viscera commoveri super homine tam misero deberent; deinde, ut insinuet parum Deo placuisse legalia Hebræorum sacrificia, qui dilectionis proximi et misericordiæ oblivisceretur: adeoque majorem et solidiorem pietatem consistere in operibus charitatis, quam in sacrificiis illis legalibus, de quibus Judæi gloriabantur.

Tertio, Samaritanum quemdam iter fecisse et viso eo misericordia motum appropriasse, vulneribus ejus vinum et oleum infudisse, eaque obligasse, post impositum jumento suo duxisse in stabulum, hæc est, commune diversorium, curamque ejus egissæ, necnon data pecunia hospiti eum commendasse; ut de his tam multis charitatis operibus commendet Samaritanum, hominem alienigenam, Dei veri cognitione destitutum, Judæis contemptum: omnia interim misericordiæ opera Judæoque hosti impendentem. Porro vinum et oleum dicitur infudisse ejus vulneribus, quasi ex præscripto medicinæ: vinum ad abluendam, abstergendam et consolidandam plagam: oleum ad leniendum, doloremque mitigandum.

Quarto, interrogasse ait legisperitum, quis illorum trium proximum fuisset misero ut ostendat tantam esse veritatis vim, ut etiam ab improbis et illusoribus suffragium accipiat. Itaque respondet legisperitus, Samaritanum fuisse miseri proximum, idque approbat Dominus, non quod velit negare sacerdotem et levitam non fuisse ejus proximos, sed quod non gesserint se ut proximi ejus; siquidem ope sua eum destituerunt. Neque etiam vult dicere, illum tantum pro nostro proximo habendum, qui nobis benefacit: sed omnem illum, qui ope nostra indiget, quicumque ille sit.

II. Quis est sensus parabolæ allegoricus? Resp. hæc parabolam describere statum hominis triplicem: primo, constituti in gratia et justitia originali: secundo, lapsi in peccatum: tertio,

reparati per Christum. Itaque homo ille est Adam cum tota sua progenie, qui primo, a Dei gratia, velut a Jerusalem (quæ visionem pacis est felicissimum justitiæ originalis statum, habitum in paradiso denotat) et ab illo sublimes innocentie culmine descendit in humilem et vilem peccati conditionem veluti in Jericho, quæ lunam significat, adeoque stultitiam juxta id Eccl. c. XXVII. *Stultus ut luna mutatur*, nemo enim peccatore stultior. Amissa igitur pace conscientie decidit in perturbationem et inquietudinem mentis; a summa dignitate filiorum Dei descendit in exilium Jerichuntinum anathemati subjectum (quod de Jericho, legimus, Jos. VI.)

Secundo: *Incidit in latrones*, qui sunt cacodæmones, dieti quasi laterones, quia a latere nobis adsunt insidiando semper; vel a latendo, quia transfigurant se in angelos lucis, qui in cælo Deum gloria sua spoliare conati sunt. Hi ergo primo, *despoliaverunt eum*, non externis quidem, sed internis animæ vestibus, tunica fidei, fascia spei, interula charitatis, cingulo castitatis, inauribus obedientie, armillis honorum operum, pallio patientie, toga immortalitatis. Deinde, *vulneraverunt eum* ignorantia veri, imbecillitate ad bonum, pronitate ad malum, omnis denique generis peccatis, superbia in capite, impudentia in fronte, invidentia in oculis, curiositate in auribus, maledicentia in ore, impatientia in humeris, tristitia in pectore, gula in ventre, libidine in renibus, pigritia in pedibus, avaritia in manibus, ita ut posset de eo dici: *A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas*, Isa. I. Denique, *abierunt semivivo relicto*, sive quia secundum corpus quidem vivus, secundum animam vero mortuus erat: sive quia liberum quidem arbitrium habebat, a peccatis tamen resurgere viribus propriis non poterat: vel quia graviter quidem vulneratus, nondum tamen omnino desperatus erat; utpote a cælesti medico suo tempore sanandus.

Tertio, juxta eum præterierunt sacerdos et levita. Primo, quia vetus sacerdotium et lex nihil sanitatis afferre ei poterant; tametsi eum quidem viderunt, agnoscendo lapsum naturæ et infirmitatem hominis. Omnes enim descendunt eadem via a statu naturæ integræ in statum naturæ lapsæ, a gratia in peccatum, saltem originale. Secundo, quia sacerdotes et doctores veteris legis suis potius rebus et commodis studuerunt, quam salutem aliorum.

Quarto: *Samaritanus quidem iter faciens venit secus eum*. Iste est Christus Dominus, Samaritanus, quia custos; qui de cælesti quidem Jerosolyma venit in hæc Jericho, mundum inquam

peccatoribus plenum et a Deo anathematizatum; non tamen descendisse sed iter fecisse dicitur, quia longe alio modo et fine descendit, quam Adam e paradiso in exilium. Venit enim salvum facere quod perierat. Visa ergo miseria Adami, appropriavit ei induendo carnem humanam: infudit in ejus vulnera oleum et vinum, hoc est, gratiam Spiritus sancti et pretiosum sanguinem suum; seu etiam sacramenta, quæ fere oleo et vino conficiuntur. Alligavit vulnera ejus, præscribendo legem novam. Lex enim a ligando dicta; quia hominem constringit et alligat æquitati ac virtuti. Imposuit eum in jumentum suum, dum: *Ipse peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum*, I. Pet. II. ac de suo dependit, luens in corpore suo, quod nos commerueramus: vel cum nos membra sua effecit suorumque meritorum et mysticæ corporis participes. Discedens demum et in cælum reversurus duxit eum in stabulum, hoc est, Ecclesiæ diversorium, et commendavit stabulario seu hospiti, Petro et cuivis summo pontifici velut Ecclesiæ gubernatori, curamque ejus egit, præsens quidem usque ad diem ascensionis suæ, absens vero usque ad consummationem sæculi. Duos denarios dedit stabulario, cum Petro ejusque successoribus dedit potestatem ligandi et solvendi vel intelligentiam novi ac veteris testamenti: vel Dei verbum et sacramentum vel duo illa præcepta, dilectionis Dei et proximi. Monuit stabularium ut curam ejus haberet, cum dixit Petro post resurrectionem: *Pasce oves meas*, Joan ult. daturus ei largam mercedem, si de suo studio et labore aliquid ei impenderet, in die retributionis et reversionis Christi ad judicium. Cum enim stabularius et quilibet operarius bonus dicere ei poterit: Domine, duos denarios tradidisti mihi, ecce alios duos superrogavi, audiet a Domino: *Euge, serve bone et fidelis, intra in gaudium domini tui*.

III. Quis est sensus tropologicus seu moralis? Resp. primo, homo iste quivis pauper est, humilis, abjectus, infirmus et quicumque indiget alterius ope. Hic ergo primo, dicitur *homo quidam*, quia solus et derelictus peregrinatus est. Divites cum in morbum aliamque calamitatem incidunt, habent medicos, consolatores, opitulatores, moriones, qui eis tristitiam eximunt, doloremque mitigant; pauper neminem habet.

Secundo: *Descendit ab Jerusalem in Jericho*, a divitiis in paupertatem, a felicitate in calamitatem et volubilitatem lunæ seu fortunæ mutationem, in paupertate et angustia, in mensa vacua, in lecto ligneo vel stramineo volvitur ac revolvitur. Ut enim pondera horologii semper agitant

rotas : ita pauperis necessitas semper illum urget, agit et circumagit ut panem sibi et liberis quærat, quietem nullam concedit. Denique, pauperes semper descendunt, divites ascendunt: isti ad honores et pingua officia promoventur, illi deprimuntur.

Tertio : *Incidit in latrones.* Et quid latronibus cum paupere? *Nonne cantabit vacuus coram latrone viator.* Non sane, sed incidit in avaros et rapaces, qui etiam pauperem ejus suppellectilem accidunt, usuris eum opprimunt, litibus exhauriunt, multis et exactionibus penitus exossant, juxta id Eccles. XXV. *Venatio leonis, onager in eremo: sic et pascua divitum sunt pauperes.* Hujusmodi sunt iudices iniqui, advocati Deum non timentes, executores reprobi, mercatores avari, opifices insatiabiles, etc. Omnes urbes, omnes plateæ plenæ sunt his latronibus.

Quarto, spoliatur et vulneratur. Spoliatur, quia eleemosynis non fovetur, vel etiam positive, ut diximus, bonis suis exspoliatur, juxta id Isa. III. *Populum meum exactores sui spoliaverunt:* et Job XXIV. *Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore, etc.* Sauciatur, dum verberibus sæpe præter fas cæditur, vel in carcerem mittitur, vel in graves angustias conjicitur, vel ad lacrymas adigitur, vel conviciis et contumeliis afficitur. Nonne plaga est, mittere pauperem in vincula, quod silvam nobilis transiens, leporem unum, vel perdicem cepit.

Quinto, relinquatur semivivus. Si pauperum oppressores saltem aliquando pœnitentia ducebantur ob admissam in pauperes injuriam, solatium aliquod oppressis afferrent; at hoc minime faciunt, sed discedunt sine omni facti pœnitentia aut memoria, nec quidquam curant quidnam egerint; semivivum vero relinquunt, dum ei dimidium substantiæ tollunt, v. g. boves quibus araturus et vitam pauper sustentaturus est: vel dum in carcere eum detinent, ne laborare queat. Vita enim sartoris est acus, vita fabri ferrarii malleus. Si cum liber est, non potest solvere; quomodo solvet in carcere? *Panis egentium, vita pauperis est,* inquit Eccl. c. XXXIV. *qui defraudat illum, homo sanguinis est.*

Sexto, negligitur a sacerdote et levita, quia etiam qui maxime addicti esse deberent operibus charitatis, uti opulenti clerici, divites episcopi, pingua monasteria, opem pauperibus sæpe non afferunt, sed vel in equos nitidos ac sumptuosos, in canes venaticos, in scurras et mimos, in ludos et convivia vestiumque apparatus sua luride exponunt, vel per avaritiam omnia recondunt, de quibus dicitur Isa. LVI.

Ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam, omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam. Non hic illorum funis, ad quem tendere debent, non pecunia inquam, sed anima proximi curanda. «*Spiritualis omnis præfecturæ finis est, privata utilitate neglecta commodis aliorum inservire,* » inquit D. Greg. Nazianz. apol. 1.

Septimo, colligitur tandem a Samaritano, homine ignoto et gentili, ducitur in hospitium, commendatur hospiti, curatur, quia sæpe rudes et plebei magis addicti sunt operibus misericordiæ, quam religiosi, sacerdotes, et eruditi, veluti centurio evangelicus, et alter in Actis apostolorum, cap. X. qui per opera charitatis ad fidem pervenerunt, ut ita impleatur Christi verbum, Matth. XXI. *Publicani et meretrices præcedent vos in regnum Dei:* et Matth. VIII. *Multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum Abraham, Isaac et Jacob in regno caelorum: filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores.* Non excusavit se Samaritanus iste a charitatis opere, quod saucius esset alienigena, quod a sacerdote et levita gentis suæ esset derelictus, quod nihil opis a se petierit, quod parum spei esset de salute semimortui recuperanda, quod in suspicionem posset venire: nec egit aliorum iudicem, damnans eos qui visum præterierunt, sed tamquam bonus et prudens negotiator inventum thesaurum aliis ignotum, sibi mox assumpsit, eoque cælum mercatus est.

Secundo, homo ipse quilibet peccator est. Hic enim primo, descendit ab Jerusalem in Jericho, cum e statu gratiæ et cœlestis municipatus decidit in statum peccati, cujus typus est Jericho anathemate percussa, Jos. VI. Uno verbo, descendit e cœlo ad infernum, quia e libro vitæ deletur et libro mortis inscribitur.

Secundo, incidit in latrones, dæmones videlicet, quorum servituti subjicitur, et nisi Dei gratia præventus e servitute illa eripiatur, in eorum manibus æterna morte plectitur. Illi ergo imprimis despoliant eum virtutibus et virtutum præsiidiis, verbo Dei, libris piis, sociis et superioribus bonis, studio orationis, etc. postea infligunt ei varia et lethalia vulnera: (*Neque enim facile est illis,* inquit Titus Bostrenus, *lethalia vulnera prius alicui inferre, quam virtutum præsiidiis et munimentis ipsum despoliarint: at ubi primum virtutum arma abstulerunt, statim citra intermissionem cædunt et sæviunt*) necnon de peccato in peccatum, a levioribus ad graviora impellunt; tum ita misere affectum, semivivum relinquunt, viventem, inquam, corpore quidem, sed mortuum secundum animam. Abeunt vero, quia brevis et fugitiva est peccati voluptas

Tertio, videtur quidem a sacerdote et levita, sed non adjuvatur; quia redargui quidem a concionatoribus de peccatis, et inspicere a confessariis suis in tribunali pœnitentiæ potest: juvari tamen absque cœlestis Samaritani (Christi) cooperante manu non potest. Aures corporis aperire concionator solet: aures cordis Deus, ut verbum Dei animum penetret, et in eo operetur. Confessarius pœnitentem in peccatorum suorum cognitionem ducere potest, contritionem vero de peccatis dare ipsi non potest. Ita soli Dei gratiæ, ut potiori causæ, tribuenda est hominis conversio. Christus animarum custos ad eum appropinquare sua gratia debet, ejusque cor immutare.

Quarto, Samaritanus infundit illi oleum misericordiæ suæ, condonans in peccata, sed et vinum justitiæ, requirens ab eo pœnitentiam, hoc est, dolorem de peccatis, propositum emendationis et opera quædam satisfactionis, vel, ut ait S. Ambrosius: *Fovet vulnera ut oleo, remissione peccati compungit ut vino, denuntiatione judicii.* Sic ergo tollit eum in jumentum suum, dum participem facit meritorum suorum, et passionis, in qua suscepit in se peccata nostra. Vel evehit eum in jumentum gratiæ suæ, ut suaviter deinceps equitet. Ad extremum commendat illum stabulario seu hospiti, confessario inquam seu patri spirituali, qui ipsius curam agat et salutaribus pœnitentiæ operibus reliquias et cicatrices vulnerum sanet, v. g. oratione ejus superbiam, jejuniis et castigatione corporis libidinem, eleemosynis avaritiam et injustitiam, etc. Tametsi enim peccata in confessione dimittuntur, vitia tamen ipsa non statim exsiccantur: diæta quadam opus est, donec perfecta sanitas sequatur.

Tertio, homo iste hæreticum designat. Nam primo, is per contumaciam descendit ab Jerusalem in Jericho, hoc est, ab Ecclesia Christi vera, in qua veram pacem videre est, in synagogam Satanæ seu hæresin, quæ lunæ instar mutabilis et instabilis est, tandemque omnino obscuratur. Ecclesia comparatur in Scriptura soli et lunæ perfectæ in æternum, ob stabilitatem: hæresis est deficiens et imperfecta luna.

Secundo, incidit in latrones, falsos inquam

prophetas et hæresum præcones, qui vel ab ipso Christo vocantur fures et latrones, Joan. X. quia non missi a Deo et legitima potestate, veniunt perdere ac mactare animas. Hi ergo variis errorum et falsorum dogmatum vulneribus misere eum conficiunt, nunc vulnus Lutherianum, nunc Calvinianum, nunc Anabaptisticum, nunc Schwenckfeldianum ei infligunt atque ita seminecem relinquunt, quia fide destitutum, adeoque vita gratiæ.

Tertio, præteritur a sacerdote et levita: quia vel incuria episcoporum et parochorum, vel justo Dei judicio negligitur ab iis, qui reducere eum ad Ecclesiam possent, Ecclesiæ doctoribus et concionatoribus. Fit tamen subinde etiam ut mittat illi Deus Samaritanum aliquem, bonum inquam ovium custodem, qui zelo et commiseratione motus saluti ejus invigilet: perditam ovem requirat, oleum et vinum, hoc est, promissionem misericordiæ et comminationem iræ divinæ in vulnera ejus infundat: jumento gratiæ impositum ad Ecclesiæ diversorium reducat, ab omni plaga curandum. Ecclesia enim catholica stabulum illud est, de quo loquitur hodierna parabola, seu diversorium commune, tum quia omnium nationum commune receptaculum per universum orbem, tum quia supremum quemdam stabularium seu patremfamilias habet, summum pontificem; tum quia stabulario illi duo denarii dati, ligandi et absolvendi potestas, rursus duo testamenta, integra et inviolata cum vero et sano intellectu; tum quia suum symbolum seu visibilem notam, unde agnosci queat, habet habuitque omnibus sæculis, ut passim reperiri et agnosci posset ab iis, qui se ei adjungere volebant, agnosci inquam, quod sit vera Christi Ecclesia, quod demonstrat fidei symbolum apostolicum, in quo depingitur, his vocabulis: *Una, sancta, catholica et apostolica Ecclesia,* alibi expositis. In hoc diversorio (non in alio) reperitur vera animarum medicina, vera inquam sacramenta, hic selectis simæ opponuntur epulæ venerabilis eucharistia et doctrina evangelica, hic invenitur animarum requies, ad quam dignetur Deus reducere omnes quotquot ab hoc diversorio aberrant